

**NACIONALINĖ PO SISTEMA:
GEROSIOS UŽSIENIO
PRAKTIKOS**

**BENDRA
TARPTAUTINIŲ
PO ANALIZIŲ
APŽVALGA**

APIBRĖŽIMAS

EBPO ir Pasaulio bankas profesinį orientavimą (PO) apibrėžia, kaip:

paslaugos, skirtos padėti individams, bet kuriuo gyvenimo tarpsniu, pasirinkti mokymosi, profesijos rengimo ir profesinius tikslus tam, jog galėtų valdyti savo karjeras.

Pastebėta, kad pasaulyje profesinio orientavimo paradigma kinta iš teikiamos tik tam tikrais gyvenimo etapais į profesinio orientavimo visą gyvenimą (angl. *lifelong guidance*), iš psichologinio į pedagoginį (iš testavimo į darbo rinkos išmėginimą), iš išorinės pagalbos į karjeros valdymo įgūdžių ugdymą ir iš individualios į grupinę ir savipagalbos.

PO NAUDA

- Mažėjantis nedarbas dėl geresnio profesijų pasiūlos/paklausos pasiskirstymo;
- Gerėjanti švietimo ir darbo rinkos sinergija;
- Didelis metančių mokslus ar studijas skaičius kainuoja labai brangiai (pvz. Nyderlanduose 5,7 mlrd Eur. per metus);
- Tyrimai rodo, kad geras PO gali individui suteikti daugiau žmogiškojo kapitalo ir taip lemti jo geresnę ekonominę būklę;
- Žmonės, kurie dalyvavo PO mokymuose 2,67 karto dažniau susiranda darbą nei tie, kurie nedalyvauja tokiuose mokymuose.

PO UŽSIENIO VALSTYBĖSE

Užsienio valstybės vykdo PO yra vadovaudamosi nacionaliniais PO modeliais. Kai kuriose šalyse PO skiriama daug išteklių ir PO sistema veikia sėkmingai (pvz, šiaurės Europos šalyse). Kitose PO sistema yra labai fragmentuota ir reikalaujanti tobulinimo (Ukraina, Egiptas).

Kurių užsienio šalių geroji praktika galėtų būti sėkmingai pritaikyta Lietuvoje?

Užsienio šalių analizės metu apžvelgsime šių šalių PO sistemų pavyzdžius:

- D. Britanijos
- Airijos
- Estijos
- Suomijos
- Švedijos

**UŽSIENIO
ŠALIŲ PO
PRAKTIKŲ
APŽVALGA**

AIRIJA

PO AIRIJOJE

Airijoje irgi yra visą gyvenimą trunkantis PO. Vienas puslapis (*careersportal.ie*) teikia visą reikalingą informaciją (pradedant nuo moksleivių, suaugusiųjų, ieškančių darbo)

Reach+ programa skirta apmokyti karjeros konsultantus

Myfuture+ - internetinis puslapis, kuriame yra teikiama pagalba, mokymosi galimybės suaugusiems. Viskas paremta paties žmogaus asmeniniu mokymusi

Airijoje Nacionalinėje įgūdžių (ang. *National Skills Strategy*) strategijoje viena iš prioritetinių sričių yra stiprinti PO įtraukiant darbdavius

PO MOKYKLOSE

PO yra svarbi mokymosi proceso dalis. Iki 2012 buvo skiriamas finansavimas atskiram karjeros konsultantui kiekvienoje mokykloje (**1 konsultantas – 500 vaikų**), tačiau vėliau patys mokyklos direktoriai turėjo surasti papildomą finansavimą. Tokie pokyčiai lėmė, kad PO veiklos tapo visos mokyklos prioritetu, mokytojai įsitraukė į PO vystymą, kiekvienai mokyklai tapo privaloma turėti karjeros planą.

Dalyje Airijos mokyklų moksleiviams suteikiama galimybė paimti ***Transition Year*** – po 16 metų, dar nebaigus mokyklos, daryti metų pertrauką. Su mokiniu sudaromas planas, organizuojamos metų veiklos kurių metu galima mokytis, įgyti neformalių įgūdžių, kitaip tobulintis.

Dėl nepakankamo finansavimo nevisos mokyklos turi tokią galimybę. Taip pat tai yra tik pasirenkamas dalykas, dėl to ne visi moksleiviai renkasi tai daryti.

KARJEROS KONSULTANTAI

Karjeros konsultanto išsilavinimo reikalavimai priklauso nuo to, kurią amžiaus grupę konsultantas konsultuoja. **Mokykloje** reikia turėti mokytojo kvalifikaciją, būti išklausius karjeros konsultanto mokymus. Su **suaugusiais** dirbantis specialistas turėtų būti išklausęs karjeros konsultanto mokymus.

National centre for guidance ruošia visą metodinę informaciją konsultantams, atlieka stebėseną, identifikuoja gerąsias praktikas ir konsultantų poreikius. PO veiklos atliekamos su įvairaus amžiaus ir socialinių grupių atstovais, pvz. vykdomi atskiri projektai skirti kalėjimuose esantiems žmonėms.

DIDŽIOJI BRITANIJA

PO SISTEMA D. Britanijoje

D. Britanijoje vadovaujama nuostata, jog PO turėtų būti teikiamas visą gyvenimą (angl. *lifelong guidance*).

Pagrindinės institucijos, teikiančios PO paslaugas:

- Švietimo įstaigos,
- Nacionaliniai Karjeros centrai,
- Jobcentre plus.

PO paslaugos yra kuruojamos kelių valdžios institucijų:

- Švietimo ministerijos (Department for Education);
- Verslo inovacijų ir įgūdžių ministerijos (Department of business Innovation and Skills);
- Darbo ir pensijų ministerijos (Department for Work and Pensions).

PO TIKSLAI

D. Britanijoje PO teikiamas visoms amžiaus gr. PO ateities kryptis apibrėžia šie dokumentai:

- Švietimo įstaigų gairės (ang. *Gatsby benchmarks*). Pritaiko mokyklose ir koledžuose;
- Karjeros strategija (2017, gruodis) (angl. *Careers strategy: making the most of everyone's skills and talents*).

Karjeros strategija:

- Visi jauni žmonės supranta savo galimybes, mokosi iš darbdavių apie įgūdžius, kurie yra vertinami darbinėje aplinkoje;
- Moksleiviai gauna gerą konsultavimo ir orientavimo programą iš specialistų;
- Visiems suteikiamos individualios konsultacijos (taip pat suaugusiems);
- Suprasti galimas darbo ir karjeros galimybes ir įsivertinti pagal savo turimus įgūdžius.

“Gatsby gairės buvo sudarytas atsižvelgus į 6 užsienio šalių gerąsias patirtis”

MOKYKLOS

Mokyklos teikia karjeros informavimo, konsultavimo paslaugas. Mokyklose PO paslaugas suteikia **Karjeros patarėjas** (ang. *Career Adviser*). Mokykloms yra palikta laisvė rinktis, kaip teikti profesinio orientavimo paslaugas. Dėl to yra mokyklų, kurios atlieka daug PO veiklų, o dalyje – PO nevykdomas.

Pagal priimtus strateginius dokumentus iki 2020 mokyklose bus po **Karjeros lyderį** (Specialių kursų pagalba bus paruošta 500 tokių karjeros lyderių). Taip pat kiekvienai mokyklai bus suteiktas priėjimas prie **Verslo patarėjo** (angl. *Enterprise Adviser*) - įmonės atstovo.

D. Britanijos valstybės tikslas yra įgyvendinti visas 8 Gatsby gaires visose mokyklose.

MOKYKLOS

Bendravimas su darbdaviais (seminarai, susitikimai, pažintiniai vizitai) pradedamas vykdyti moksleiviams nuo 13 metų. Kai kurios mokyklos iki mokiniui baigiant mokyklą jam suorganizuoja 8 susitikimus su darbdaviais.

Visos D. Britanijos mokyklos iki 2020 sieks įgyvendinti visas Gatsby gaires bus išleista 172 mln. svarų sterlingų (54 svarai per mokinį). Yra sukurta interaktyvi Gatsby sistemos stebėseną, kur kiekviena mokykla gali stebėti, kiek pati pasiekė savo tikslų ir kiek bendrai šalis yra įvykdžiusi gairių.

Mokykloms D. Britanijoje yra palikta daug laisvės ir kiekviena mokykla gali susidėti savo profesinio orientavimo programą, kurią skirs kiekvienam vaikui.

SUAUGUSIEJI

Su suaugusiaisiais dirba nacionaliniai karjeros centrai ir Jobcentre.

Nacionaliniai karjeros centrai – valstybinė organizacija, kuri padeda susirasti tolimesnes karjeros, mokymosi galimybes. Nuo 2012 siūlo karjeros konsultavimo paslaugas asmenims nuo 13 metų ir visoms vyresnėms amžiaus grupėms. Siūlomi atlikti interaktyvūs testai, karjeros profilio sudarymas.

Jobcentre padeda ieškantis darbo. Jobcentre darbo specifika primena Lietuvos darbo biržos veiklas.

ŠVIETIMO-VERSLO BENDRADARBIAVIMAS

- Britų prekybos ir amatų rūmų rekomendacijos dėl švietimo-verslo bendradarbiavimo:
 - Surasti tinkamą žmogų versle ir mokykloje;
 - Atsižvelgti į mokyklos įmanomą biudžetą ir mokymosi programos ribotumus;
 - Komunikuoti verslui gaunamą naudą.
- D. Britanija išreiškė, jog būtinas didesnis bendradarbiavimas su darbdaviais.

PO SISTEMA ESTIJOJE

Vadovaujamosi principu - mokymasis (ir PO) visą gyvenimą: Visiems Estijos gyventojams siekiama suteikti jų poreikius atitinkančias mokymosi galimybes, taip maksimizuojant jų oraus savęs aktualizavimo visuomenėje ir šeimoje galimybes.

Pagrindinės institucijos, teikiančios PO paslaugas:

1. Bendrojo ugdymo ir profesinės **mokyklos**;
2. **Fondas Innove (FI)**. FI yra valstybės įkurta pelno nesiekianti organizacija, kurios misija yra gretinti švietimo sektorių ir darbo rinką. Fondui priklauso **PO visą gyvenimą Agentūra**, kuruojanči **Rajaleidja (angl. *pathfinder*) centrus**, teikiančius PO paslaugas jaunimui;
3. **Nedarbo draudimo fondas** ir jo atstovybės.

“Esame sėkmingi tik tada, kai pripažįstame nuolatinį poreikį mokytis, būti proaktyviais ir kūrybiškais”

MOKYKLOS

Ugdymo programoje (*curriculum*) yra įtvirtintas karjeros paslaugų prieinamumas moksleiviams, mokyklose mokomi du su karjera susiję kursai:

- privalomas “*Mokymosi visą gyvenimą ir karjeros planavimo*” kursas,
- pasirenkamasis ugdymo karjerai kursas.

Šias pamokas veda Karjeros mokytojai (angl. *School career teachers*). Mokytojai susiduria su sunkumais karjeros ugdyme – trūksta žinių.

Mokyklos organizuoja profesinio informavimo sesijas, vizitus į muges, paskaitas, seminarus.

Kiekviena mokykla turi užtikrinti PO paslaugų pasiekiamumą (ugdymo karjerai, informavimo ir konsultavimo). Likusias paslaugas mokykloms teikia karjeros specialistai dirbantys Rajaleidžia centruose: vyksta į mokyklas ir teikia individualias ar grupines paslaugas.

RAJALEIDJA CENTRAI

2014m. dėl fragmentiško paslaugų teikimo panaikinti skirtingi trijų tipų jaunimo centrai (24 atstovybės). Vietoje jų įsteigta **15 centralizuotų, valstybės finansuojamų centrų**, po vieną kiekvienoje savivaldybėje. Centruose veikiama pagal vieningą kokybės kontrolės sistemą, sistemiškai keliama specialistų kvalifikacija.

Rajaleidja centruose teikiamos PO ir kt. paslaugos:

- karjeros konsultavimas
- karjeros informavimas
- psichologinis konsultavimas
- kalbos terapija (logoterapija) ir kt.

Centruose teikiamos paslaugos skirtos 1,5-26 m. amžiaus vaikams ir jaunimui.

Karjeros paslaugos skirtos 7-24m. asmenims, prioritetas – 15-19m.

KARJEROS SPECIALISTAI (KS)

Centruose dirba dviejų tipų KS:

- karjeros informavimo specialistas, teikiantis struktūruotą informaciją apie profesijas, darbo rinką, mokymosi galimybes ir kt.
- karjeros konsultantas, padedantis daryti informuotus karjeros sprendimus, pažinti save, kelti tikslus, planuoti karjerą ir kt.

KS atsakomybės:

- Individualus ir grupinis karjeros konsultavimas,
- Individualus ir grupinis karjeros informavimas,
- Kontaktų mezgimas ir bendradarbiavimas su paslaugų tiekėjais,
- Paslaugų tobulinimas ir viešinimas,
- Mokymai ir mentorystė kt. karjeros specialistams.

KS glaudžiai bendradarbiauja su karjeros mokytojais – mokyklose organizuoja paskaitas, dirbtuves ir kt. Vienam centrui tenka apie 20 mokyklų, nuvykstama keliskart per periodą.

KS KVALIFIKACIJA

Estijoje specialistai skirstomi į 8 kvalifikacijos lygius (8 yra aukščiausias). Rajaleidja dirbantys KS turi atitikti 6-7 lygį, jie turi aukštąjį išsilavinimą, dažniausiai pedagoginį arba socialinių mokslų.

Profesijos kvalifikacijos standarte yra nustatytos KS reikiamos kompetencijos. KS **kompetencijų** ugdymas:

- Organizuojami **mokymai** įvairiomis temomis (pvz. testų administravimas), kviečiami užsienio specialistai, vystama mokytis į ES.
- Nuo 2015 vyksta **karjeros specialistų savitarpio pagalbos grupės (*peer-coaching*)**, skirtos tarpusavio ugdymui ir perdegimo prevencijai. Grupėse aptariamos darbinės problemos ir jų sprendimai, teikiama parama ir kt. Specialistai buvo mokomi *peer-coaching* metodų, vyko supervizijos grupių lyderiams.

RAJALEIDJA: STEBĖSENA

Labiausiai vertinama kokybės užtikrinimo priemonė – renkamas **momentinis grįžtamasis ryšis** (MGR). 2-5 paprasti klausimai nusiunčiami klientams netrukus po sesijos (naudojamosi *Recommy* grįžtamojo ryšio sistema), dėl tokio greito duomenų gavimo, gali būti reaguojama nedelsiant. Atsakomumas – 28%.

Pasitelkus MGR siekiama:

- nuolat vertinti naujus metodus,
- išsiskyrus kompetetingiausius konsultantus, skatinti dalintis patirtimi su kitais,
- rasti geriausią balansą tarp paslaugų kiekio ir kokybės,
- sekti bendrą centro (-ų) paslaugų kokybės kismą,
- skatinti pozityvią konkurenciją (tarp centrų).

RAJALEIDJA: REZULTATAI

Centrai teikia paslaugas ~4m., įvardijamas ženklus kokybės ir kiekybės augimas.

Pgr. tikslas yra bent kartą suteikti paslaugas 7-9kl. moksleiviams ir 10-12kl. moksleiviams.

	Moksleivių sk.	Dalis nuo visų moksleivių
7-9kl	15 736	~43%
10-12kl	6 215	~29%

Paslaugas rekomenduotų (skalė -100% +100%):
Jaunimas – 32%, NEET jaunimas – 60%, tėvai ir mokytojai spec. poreikių vaikų – 71%.

Kokybinės įžvalgos iš atvirų klausimų:

- itin svarbus anonimiškumas ir pasitikėjimas,
- vertinamos ilgos individualios konsultavimo sesijos,
- konsultavimas vertinamas labiau nei testai ir kt.

RAJALEIDJA: IT SPRENDIMAI

Rajaleidja.ee - didžiausias karjeros portalas, talpinantis priemones savęs pažinimui, informaciją apie darbo rinką, įsidarbinimo ir studijų galimybes, 200 profesijų duombazę (su profesijų aprašymais bei video), internetinį karjeros žaidimą. Paslaugos skirtos ne tik jaunimui, bet ir suaugusiems.

Rajaleidja.ee yra teikiamos **pokalbių internetu paslaugos** (angl. *chat-service*), t.y. galima tiesiogiai susirašinėti su karjeros specialistu. Tam nėra reikalinga registracija ar identifikacija (pokalbio langas iššoka atėjus į svetainę), tačiau klientas gali pateikti savo el. paštą norėdamas susitarti dėl vėlesnių pokalbių ar kt. paslaugų. Vertinama kaip labai populiari paslauga.

Pateikiama metodinė medžiaga ir metodologija **karjeros specialistams.**

RAJALEIDJA: IT SPRENDIMAI

Praktikai naudoja daug e-testų ir kitų skaitmeninių įvertinimo priemonių, t.y. asmenybės, karjeros pasirinkimo testai ir t.t. Svetainėje pateikiami **testai yra standartizuoti** pagal Estijoje gyvenančių moksleivių ir suaugusiųjų normas.

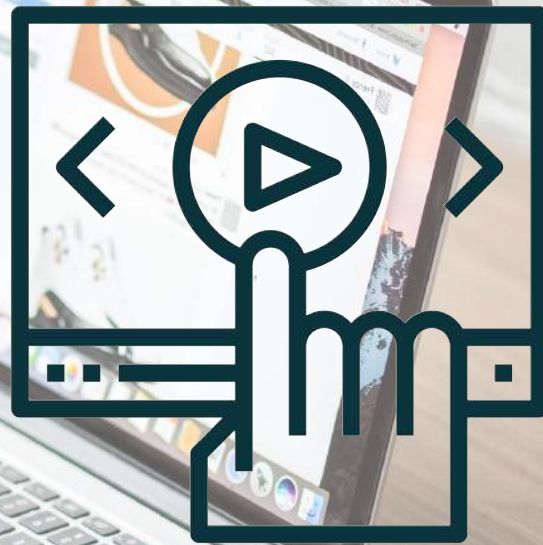
Naudojami išoriniai skaitmeniniai sprendimai, skirti informacijos sklaidai ir grupiniam konsultavimui.

Populiariausi siekiant įtraukti jauną auditoriją yra:

- Webquest.org and zunal.com;
- Kahoot.com
- Padlet.com;
- Coggle.it ir kt.

Sprendimai centro vadybai:

Dokumentų valdymas, klientų duomenų saugojimas ir statistinių duomenų kaupimas, grįžtamojo ryšio sprendimai, informacijos sklaida ir e-mokymosi platformos konsultantams.

SUAUGUSIEJI

Estijos nedarbo draudimo fondas teikia karjeros konsultavimo ir informavimo (bei kt.) paslaugas suaugusiems asmenims. PO paslaugos teikiamos individualiai ir grupėse (apie 40% paslaugų - grupinės). Visi klientai paslaugomis gali naudotis, fondo atstovybėse (kurios yra visose savivaldybėse), el. paštu ar Skype.

- Nuo 2015m. PO paslaugos teikiamos **visiems suaugusiems**: neužimtiems, dirbantiems (ar kitaip užimtiems) ir pensinio amžiaus asmenims;
- Nuo 2016m. **darbdaviai** gali kooperuotis su šiuo fondu teikiant PO paslaugas savo darbuotojams;
- Nuo 2017m. teikiamos **nedarbo prevencijos priemonės**: teikiama pagalba keičiant darbą, siekiant išlikti darbo vietoje - skatinamas naujų įgūdžių įgijimas (pvz. parama mokymuisi - profesinis mokymasis, bakalauro studijos ir kt.)

SUOMIJA

PO SISTEMA SUOMIJOJE

PO tikslas - vadovaujantis viso gyvenimo principu padėti individui pasirinkti studijų rūšį bei vystyti savo karjeros kelią, ugdant asmenybės augimą, savarankiškumą ir gerbūvį. PO paslaugos yra suteikiamos visoms amžiaus grupėms nacionaliniu, regioniniu ir lokaliu mastu, nepriklausomai nuo užimtumo statuso (paslaugos aktyviai teikiamos ir užimtiems gyventojams).

PO paslaugų tiekėjai:

- bendrojo ugdymo ir profesinės mokyklos bei aukštojo mokslo tiekėjai;
- savivaldybės (dažniausiu atveju švietimo paslaugų tiekėjai jaunimui - Koordinaatti);
- įsidarbinimo paslaugų tiekėjai (the Employment and Economic Development Offices; Growth services);
- PO paslaugų plėtros, strategijos ir priemonių kūrėjai 2015-2020 (engl. the National Lifelong Guidance Coordination and Cooperation Group)
- Ohjaamo - vieno langelio individualios konsultacinės paslaugos jaunimui. Teikia konsultacines paslaugas gyvai, paštu, telefonu, internetu. 2017 m. 40 pilotinių centrų Suomijoje pripažinti sėkmingais ir nuo 2018 jų veiklai palaikyti skirtas finansavimas iš nacionalinio biudžeto.

MOKYKLŲ REFORMOS

Bendrasis ugdymas (1970):

- Ugdymas karjerai (UK) integruotas į nacionalinį mokymą kaip **atskiras dalykas**;
- Pirmieji **mokymai** karjeros **konsultantams**;
- Renkama ir pristatoma informacija apie naujausias **rinkos tendencijas**;
- Stiprus **politinis pritarimas** ugdymo karjerai sukuriama pridėtinės vertės klausimais.

Vidurinis ugdymas (1980):

- UK integravimas į **vidurinį ir profesinį** ugdymą;
- Karjeros konsultantų atitinkamos **kvalifikacijos kėlimo mokymai** 1980-1990;
- Informavimas apie naujas darbo rinkos tendencijas;

Perėjimas prie individualaus UK (1990):

- **Nuo centrinio prie regioninio** administravimo;
- Nacionalinis mokymo planas - **vietinis pritaikomumas**;
- Daugiau pasirinkimų renkantis mokymosi kryptis;
- Daugiau **institucinio bendradarbiavimo**.

**Siūlomas
konsultantų ir
mokinių santykis:
parlamentinis
komitetas 1:250;
mokytojų profsąjungos
1:200. Suomijoje
taikomas
1:300**

PO PASLAUGOS MOKYKLOSE

Priešmokyklinis ugdymas:

pasirenkamas. Lanko 97 proc. Suomijos vaikų. Ugdomos socialinės savybės bei gebėjimas mokytis.

Pradinis ir pagrindinis ir vidurinis ugdymas:

1-6 klasėms PO paslaugas teikia klasės auklėtojas, integruodamas PO į mokymą (minkštieji įgūdžiai).

7-9 bei papildomai 10-12 klasėse grupines ir individualias paslaugas teikia karjeros konsultantai, bendradarbiaudami su dalykų mokytojais:

76val. skiriamos privalomoms PO veikloms, iš kurių 2 savaitės skirtos veiklinimui (po savaitę 8 ir 9kl., dirbinantis CV ir interviu pagalba);

+individualios konsultacijos ir paslaugos internetu, teikiamos ir 1m. po mokslų baigimo (iškritusiųjų prevencija).

Profesinis mokymas:

iki 2017m 1,5 ECTS integruota į mokymosi programą; nuo 2018 planuojama **25-30val** skirti karjeros valdymo įgūdžių ugdymui privalomąja tvarka. Taip pat pereinama **nuo pasiūlos prie paklausos** poreikių patenkinimo, suteikiant mokiniui galimybę individualiai pasirinkti norimas ugdyti kompetencijas bei pripažinti neformaliai įgytas patirtis.

PO PASLAUGOS SUAUGUSIEMS

Pagal 2012 m. reformą numatytos trys pagrindinės PO paslaugų kryptys, teikiamos atsižvelgiant į skirtingų grupių poreikius:

- įsidarbinimas ir verslumas;
- kompetencijų vystymas;
- pagalba įsidarbinant.

2019 m. numatyta Darbo biržą transformuoti į **Augimo paslaugas** (eng. Growth services), išlaikomas taip pat valstybės, tačiau įtraukiant **18 regionų** ir suteikiant galimybę dalį **paslaugų teikti privataus ir valstybinio sektoriaus atstovams bei nevyriausybinėms organizacijoms**. Numatomi pagrindiniai iššūkiai: veiklų koordinavimas, paslaugų kokybės valdymas, darbuotojų kompetencijos priežiūra bei nenutrūkstamos paslaugų plėtros užtikrinimas.

VIENO LANGELIO PO CENTRAI

Iki **2020m.** viešosios įdarbinimo ir konsultavimo paslaugos bus sujungtos į regioniniu mastu valdomus centrus. Pagrindiniai centrų bruožai:

- paslaugos skirtos **jaunimui (iki 30m.)** padėti pasirinkti studijas, karjeros kelią ir įsidarbinti;
- padidintas dėmesys suteikti pagalbą iš mokymosi sistemos **iškritusiems** (dropouts);
- **apjungiamos visos** viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektoriaus teikiamos paslaugos;
- centrai pasižymi glaudžiu bendradarbiavimu su vietinėmis įmonėmis, verslo asociacijomis, **skatindami verslo ir jaunimo susitikimus**;
- centrų pagalba **pašalinamas** paslaugų fragmentiškumas ir **dubliavimas** tarp institucijų;
- paslaugos teikiamos internetu bei telefonu (tinka ir visoms amžiaus grupėms);
- skirtingų sričių profesionalai dirbtų centre atstovaudami savo organizacijas, kuriose dirba.

KVALIFIKACINIAI REIKALAVIMAI

- visiems privalomas **magistro laipsnis**;
- dirbantiems mokykloje papildomai reikalaujamas **pedagoginis** išsilavinimas. Taip pat visi mokyklos konsultantai privalo įgyti **60 ECTS** sertifikatą **arba magistro laipsnį** (300ECTS) konsultavimo srityje;
- vis labiau ryškėja karjeros konsultantų paruošimo tendencija, pagrindinį dėmesį skiriant **kompetencijų ugdymui**, tokioms kaip, visuomenės pažinimas, švietimo sistemos išmanymas, rinkos poreikių ir tendencijų žinojimas; konsultavimo, psichologijos, sociologijos teorinių žinių turėjimas; naujieji atradimai, tiriamieji darbai, įžvalgos PO srityje; konsultavimo praktinių įgūdžių ugdymas; tarpdisciplininis bendradarbiavimas PO srityje;
- nuo 2000 m. veikia bendra **virtuali** konsultantų ugdymo **platforma** programų diegimui, mokymosi medžiagos sklaidai ir dalyvių tarpusavio komunikacijai palaikyti.

TARPINSTITUCINIS BENDRADARBIAVIMAS

Nacionalinė programa, lokalusis pritaikymas.

Įstaigos savo veiklos aprašuose privalo aprašyti vietinės rinkos poreikių bei verslo bendruomenės įtraukimo būdus į mokyklos programą:

- darbo rinkos atstovų apsilankymai mokyklose;
- darbo vietų aplankymas;
- projektinės veiklos versle;
- informacinės sektorinės medžiagos naudojimas;
- profesinio gyvenimo pristatymai.

Pagrindinis akcentas - karjeros valdymo įgūdžių stiprinimas (ne tik mokymosi institucijos pasirinkimas).

Tėvai bei vaikai turi galimybę gauti visą reikalingą informaciją ir konsultuotis su auklėtojais bei konsultantais dėl individualių ateities karjeros kelio pasirinkimo klausimų.

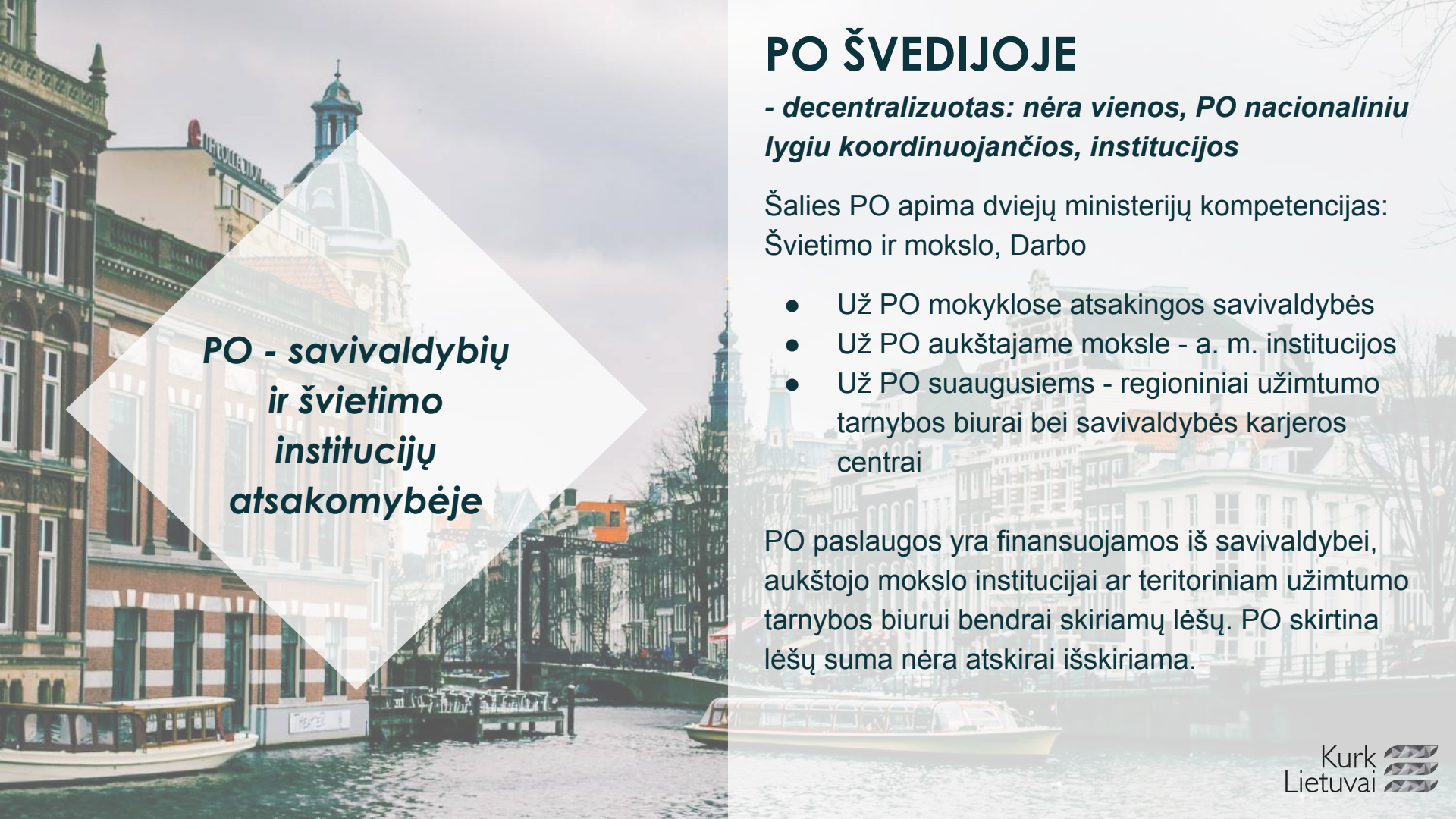
2014m. sukurti ugdymo karjerai paslaugų vertinimo kriterijai, siekiant palengvinti PO pokyčių įdiegimą.

ŠVEDIJA

**PO - savivaldybių
ir švietimo
institucijų
atsakomybėje**

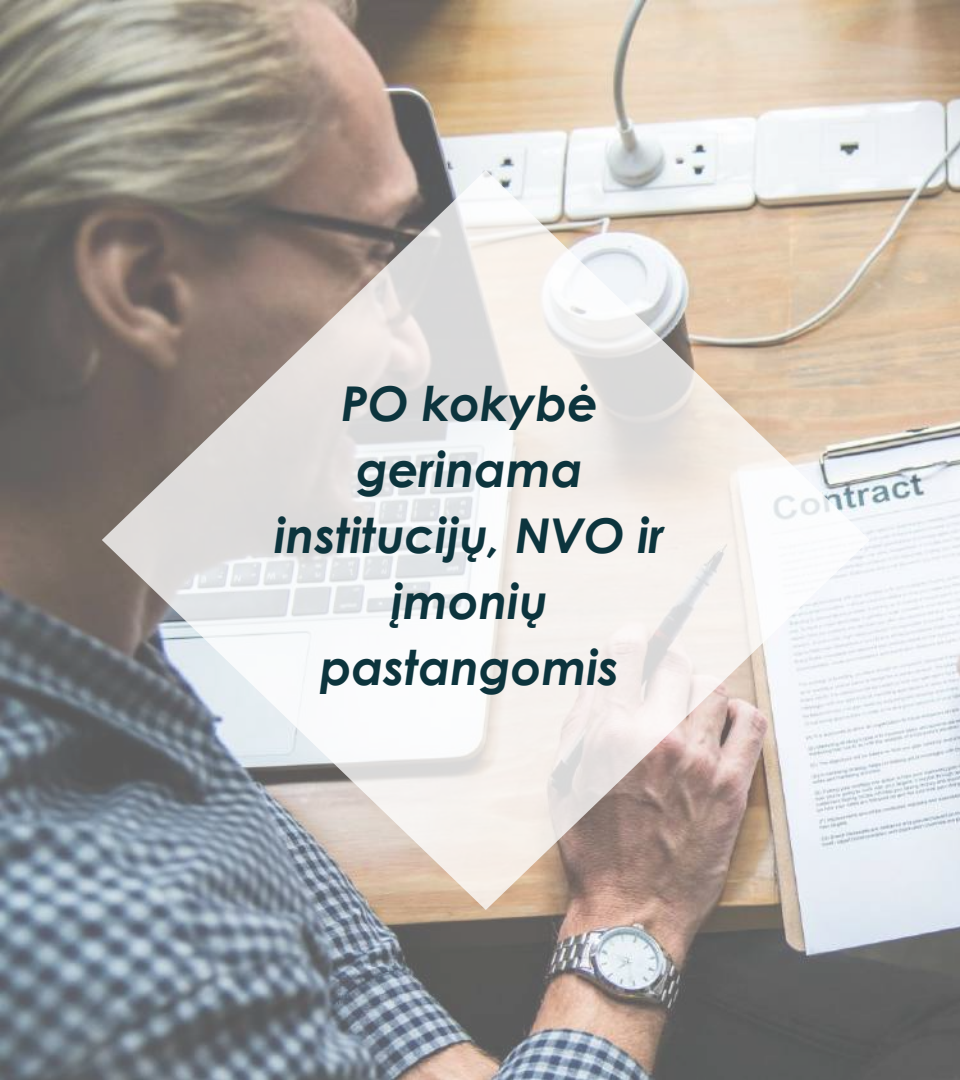
PO ŠVEDIJOJE

- decentralizuotas: nėra vienos, PO nacionaliniu lygiu koordinuojančios, institucijos

Šalies PO apima dviejų ministerijų kompetencijas:
Švietimo ir mokslo, Darbo

- Už PO mokyklose atsakingos savivaldybės
- Už PO aukštajame moksle - a. m. institucijos
- Už PO suaugusiems - regioniniai užimtumo tarnybos biurai bei savivaldybės karjeros centrai

PO paslaugos yra finansuojamos iš savivaldybei, aukštojo mokslo institucijai ar teritoriniam užimtumo tarnybos biurui bendrai skiriamų lėšų. PO skirtina lėšų suma nėra atskirai išskiriama.

**PO kokybė
gerinama
institucijų, NVO ir
įmonių
pastangomis**

PAGALBA TEIKIANT PO

Švietimo agentūra (*Skolverket*) kartu su užimtumo tarnyba (*Arbetsförmedlingen*) nuo 2014 m. organizuoja 3 - 6 mėn. mokymus mokykloms arba savivaldybėms siekiančioms geresnio PO:

- atsižvelgiama į mokyklos/savivaldybės poreikius,
- siekiama vystyti paslaugas, nustatyti PO strategija.

Švietimo agentūra rengia nacionalines rekomendacijas dėl PO paslaugų teikimo mokyklose (*Arbete med studie- och yrkesvägledning*)

Karjeros specialistų asociacija (*SAGC*):

- skelbia PO principus bei etikos normas,
- rengia metodologinę pagalbą karjeros specialistams.

Skolsamverkan, PO srityje besispecializuojanti įmonė, padedanti savivaldybėms bei mokykloms gerinti PO kokybę, PO ir darbo rinkos paklausos atitikimą.

DARBO RINKOS STEBĖSENA

Statistiska centralbyrån - šalies rodiklių stebėsenos ir ilgalaikio prognozavimo agentūra

Prognosinstitutet - darbo rinkos ir švietimo rodiklių stebėsenos ir ilgalaikio prognozavimo agentūra pavaldi Švietimo ir mokslo ministerijai. Ataskaita teikiama kas 3 metus.

Užimtumo tarnyba atlieka darbdavių apklausas ir dukart per metus skelbia trumpalaikes darbo rinkos prognozes:

- internete - *Yrkeskompassen.se*. 200 profesijų prognozės (80% visos darbo rinkos)
- leidinyje - *Här finns jobben*
- leidinyje - *Var är jobben?*

**PO suteikiamas
kiekvienam
moksleiviui prieš
priimant karjerai
svarbius
sprendimus**

BENDRASIS UGDYMAS

Besimokančiam turi būti suteikiama konsultacija prieš priimant karjerai svarbius sprendimus (įstatymas).

Nors už švietimo tikslų įgyvendinimą yra atsakingos savivaldybės, mokyklos sprendžia kaip juos pasiekti.

PO paslaugas mokiniams teikia:

- karjeros specialistai mokyklose,
- savivaldybės konsultantai aptarnaujantys kelias mokyklas.

8-9 klasėje:

- padeda išsirinkti vidurinę mokyklą bei vieną iš 18 galimų vidurinio ugdymo programų,
- organizuoja 2 savaitių trukmės *PRAO* darbo praktiką (privaloma nuo š.m. rudens).

10-12 klasėje padedama planuoti karjerą ir ruoštis darbui ar studijoms po mokyklos.

PO PASLAUGAS MOKINIAMS TAIP PAT TEIKIA:

SACO - 23 profesionalų asociacijų konfederacija:

- 9 klasė - regionines karjeros mugės (vidurinės mokyklos, darbdaviai),
- 10-12 klasė - nacionalinė mugė (aukštosios mokyklos),
- leidinyje (*Välja Yrke*) apžvelgia studijų programas, pristato profesijas bei jų paklausą darbo rinkoje,
- kasmetiniame leidinyje (*Framtidsutsikter*) pateikia darbo rinkos prognozę 5 metams.

Užimtumo tarnybos tinklapyje (*arbetsformedlingen.se*) pristatoma 450 profesijų (video, interviu)

Utbildningsinfo.se - karjeros konsultavimo ir informavimo paslaugas teikianti platforma

Studera.nu - aukštojo mokslo, studijų programų pristatymas

AUKŠTASIS MOKSLAS

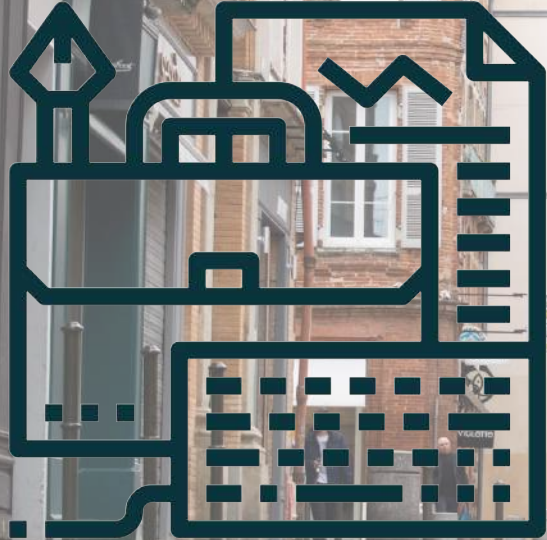
Nuo 1993 m. a. m. institucijos yra įpareigotos teikti karjeros konsultavimo paslaugas (nutarimas)

- Individualus konsultavimas
- Karjeros informavimas, planavimas
- Darbo ieškos pagalba, praktikų organizavimas

SUAUGĘ IR JAUNIMAS

PO paslaugas teikia:

- savivaldybės karjeros ir/ar konsultavimo centrai - jaunimui bei suaugusiems, norintiems mokytis ar persikvalifikuoti
- užimtumo tarnyba - darbo ieškančiam jaunimui bei suaugusiems, spec. poreikių asmenims, imigrantams

PO KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS

Švietimo sistemoje teikiamų PO paslaugų kokybę prižiūri:

- Mokyklų inspekcija (*Skolinspektionen*) – gali įvertinti kokybę ir prieinamumą,
- Švietimo agentūra (*Skolverket*) – atlieka stebėseną ir teikia rekomendacijas dėl PO gerinimo,
- Aukštojo mokslo vyresnybė (*UKÄ*) – vertina studijų programas ir PO paslaugas jose.

Vertina patys teikėjai/ nevertinama išoriškai:

- profesiniame mokyme,
- savivaldybių PO paslaugos,
- privačios PO paslaugos.

Šiuo metu vykdoma užimtumo tarnybos biuru teikiamų PO paslaugų žemėlapiu analizė. Siekiama paslaugų vienodumo nacionaliniu mastu, akcentuojami “minkštieji” įgūdžiai, skaitmeninės paslaugos, orientuojama studijoms.

PAGRINDINĖS IŠVADOS

- PO paslaugos visą gyvenimą, visoms gyventojų grupėms
- PO laikomas valstybiniu prioritetu valdančiųjų (*government*) lygmenyje
- PO turi būti užtikrinamas kiekvienam mokiniui
- Didžioji dalis PO paslaugų – moksleiviams
- Mokiniam darbo rinkos “pasimatavimas”, bendravimas su darbdaviais yra privalomas
- PO paslaugų skaitmeninimas – vienas prioritetų
- PO gali būti sėkmingai vykdomas tiek koordinuojant centralizuotai nacionaliniu mastu, tiek decentralizuotai (per savivaldas, mokyklas)
- Skatinamas žmogiškojo kapitalo vystymas ir nedarbo prevencija, o ne “gaisrų gesinimas” (nedarbas)

ŠALTINIAI

Briefing Note Career Education in Basic Education in Finland & Links to Recent National Initiatives in Lifelong Guidance (2018), Raimo Vuorinen, Ph.D, Finnish Institute for Educational Research University of Jyväskylä

Career and Study Guidance, Rödabergsskolan. Prieiga per internetą: <https://engrodabergsskolan.stockholm.se/career-and-study-guidance>

Career guidance in Sweden (2015), Euroguidance. Prieiga per internetą: https://www.uhr.se/globalassets/syv/utlandsvistelse/euroguidance/fler-rappporter/career-guidance_uppslag.pdf

Case study visit focusing on the “Pathfinder” initiative, Estonia (2016). Labour market information in lifelong guidance, CEDEFOP.

EACEA national policies platform: Sweden. Prieiga per internetą: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/content/youthwiki/overview-Sweden>

Education in Sweden. Prieiga per internetą: <https://sweden.se/society/education-in-sweden/>
OECD (2016), Getting Skills Right Getting Skills Right: Sweden

Education, Work, Guidance in Sweden, Euroguidance. Prieiga per internetą: <http://www.dokumenten.se/Pubs/0d838e84-fe4e-4a20-b8de-5ea851f7fb-d3/education-work-guidance-in-sweden.pdf>

ŠALTINIAI

EURYDICE, Sweden. Prieiga per internetą:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/sweden_en

EURYDICE. Sweden, Guidance and Counselling in Early Childhood and School Education. Prieiga per internetą:

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/guidance-and-counselling-early-childhood-and-school-education-71_en

Gatsby benchmarks <http://www.goodcareerguidance.org.uk/>

Careers strategy

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/664319/Careers_strategy.pdf

Guidance system in Finland (2018), Euroguidance. Prieiga per

internetą: <https://www.euroguidance.eu/guidance-system-in-finland>

In demand: career guidance in EU neighboring countries (2012), European Training Foundation.

Lifelong Guidance in Estonia (2016). Foundation innove. Prieiga per internetą:

<http://haridusinfo.innove.ee/UserFiles/Haridustugiteenused/Tr%C3%BCKised/LifelongGuidance-in-Estonia.pdf>

Lifelong Guidance in Estonia (2018). Foundation innove. Prieiga per internetą:

https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2018/01/LifelongGuidance_170x240_web.pdf

ŠALTINIAI

Lifelong guidance in Finland (2012), CIMO. Prieiga per internetą:
http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/25493_Lifelong_guidance_in_Finland.pdf

Lotta Lindström (2015), Careers Guidance Counselling in Sweden.
Prieiga per internetą:
<https://www.linkedin.com/pulse/careers-guidance-counselling-sweden-lotta-lindstr%C3%B6m/>

State of the nation (2017). Prieiga per internetą:
<https://www.careersandenterprise.co.uk/sites/default/files/uploaded/careers-enterprise-compass-state-of-the-nation.pdf>

Work Experience A part of school education in the work world and the world around us, Rödabergsskolan. Prieiga per internetą:
https://engrodabergsskolan.stockholm.se/sites/default/files/prao_info_eng2018.pdf

**AURIMAS GUMBRYŠ, DIANA ČESONYTĖ,
MARIJA NORVAIŠAITĖ, PAULIUS SIMANAVIČIUS,
2018**

Kurk
Lietuvai